

Podstawy Ekonomii

**Wykład nr 4 dla studentów
Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej**

dr n.ekon. mgr inż. Jarosław Wojciechowski

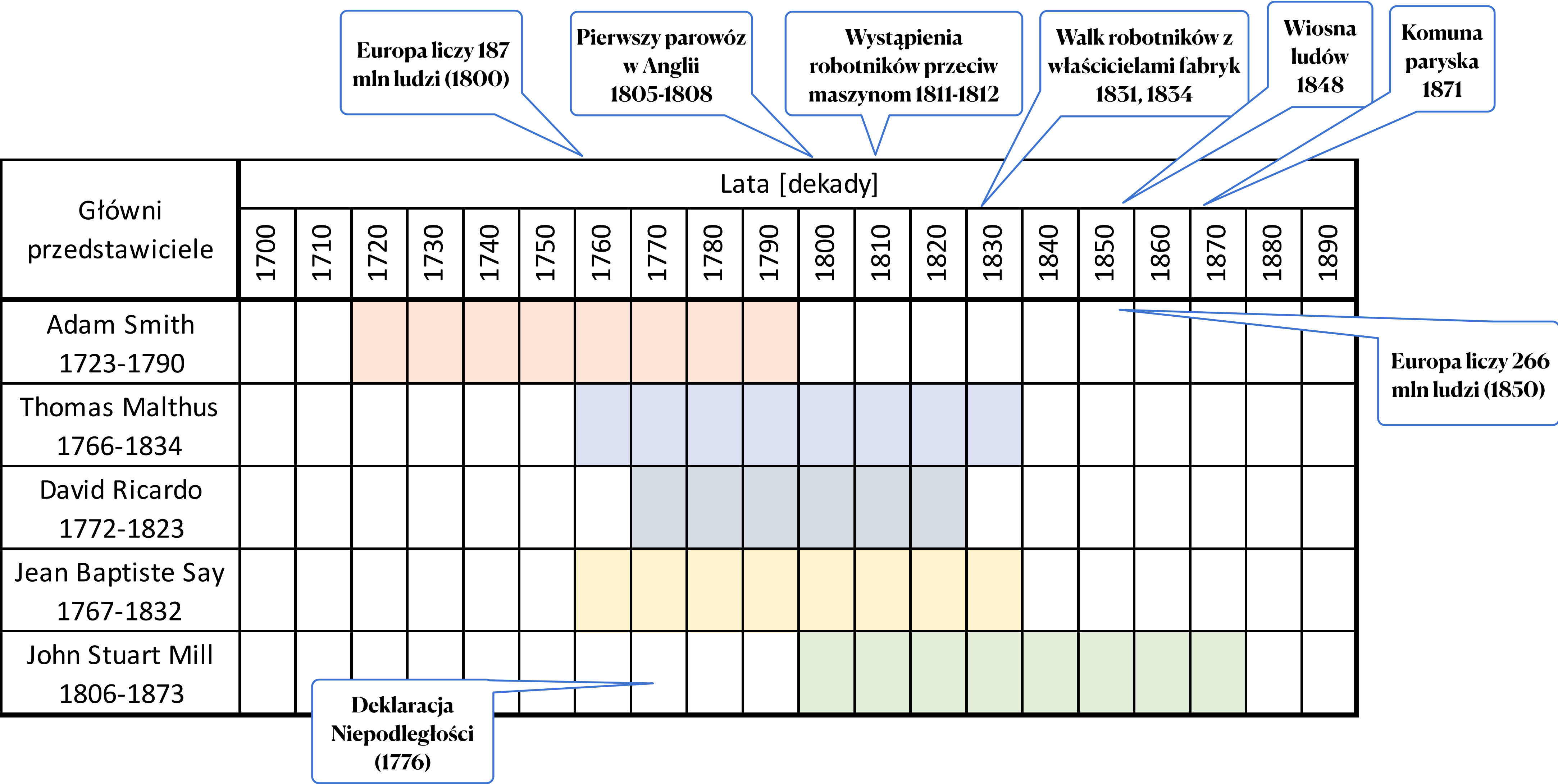
Wykład 4. Ekonomia klasyczna

Poglądy głównych przedstawicieli i ich wpływ na rozwój myśli ekonomicznej

- Ekonomia klasyczna, a kontekst historyczny
- Poglądy Adam Smith
- Poglądy Jean Baptiste Saya

Ekonomiści klasyczni

Kontekst historyczny

EKONOMIA KLASYCZNA

WPROWADZENIE - Najważniejsze publikacje

- Adam Smith (1723-1790):
  - Teoria uczuć moralnych (1759)
  - Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów (1776)
- Thomas Malthus (1766-1834):
  - Esej o prawie ludności (1798)
- David Ricardo (1772-1823):
  - Zasady ekonomii politycznej i opodatkowania (1817)
- Jean Baptiste Say (1767-1832):
  - Traktat o ekonomii politycznej czyli Prosty wykład sposobu, w jaki się tworzą, rozdzielają i spożywają bogactwa (1803)
- John Stuart Mill (1806-1873):
  - Zasady ekonomii politycznej (...) (1848)

EKONOMIA KLASYCZNA

Adam Smith (1723-1790)

*Adam Smith był w swoich czasach radykałem i rewolucjonistą -
tak jak dzisiaj Ci z nas, którzy głoszą hasła laissez-faire*

Milton Friedman

Adam Smith

- Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów:
  - Stanowi uniwersalną receptę na powszechny wzrost bogactwa
  - Pokazuje w jaki sposób mają myśleć i działać przywódcy polityczni w sferze gospodarczej
- Nakreśla możliwość powszechności bogactwa dostępnego nie tylko wybranym, wprost pisze, że zrodzi „powszechną pomyślność, która obejmie także szeregi najbiedniejszych”
- Swoją wizję gospodarki nazwał systemem wolności naturalnej (obecnie nazywany modelem klasycznym)

*Naturalną wolnością człowieka
jest bycie
niezależnym od jakiejkolwiek
nadrzędnej władzy na Ziemi
oraz niepodleganie woli
lub władzy prawodawczej
człowieka,
ale bycie rządzonym
jedynie przez prawo Natury.*

John Locke
(1632 - 1704)

EKONOMIA KLASYCZNA

Adam Smith (1723-1790)

Adam Smith

- Jak przekonać przywódców do słuszności wizji wolności naturalnej?
  - Należało pokazać błędy i zaatakować merkantylizmu i protekcjonizmu
  - Zastąpić te poglądy wiedzą o prawdziwych źródłach bogactwa, którym nie jest samo posiadanie złota i srebra
- Jak Smith walczy z merkantylizmem?
  - Zaprzecza, że jedyną miarą bogactwa jest pieniądz (złoto, srebro) „Wielki interes, powiadają nam, polega na zdobyciu pieniędzy”
  - Zaprzecza protekcjonizmowi (dążeniu do dodatniego bilansu handlowego) „Zachęcanie do eksportu i zniechęcanie do importu to dwa potężne motory, za pomocą których system merkantylistyczny proponuje wzbogacenie każdego z krajów”. Opisuje, że system ceł, opłat, kwot i przepisów ograniczających handel i produkcję, obniża poziom życia i prowadzi do wojen i konfliktów między narodami

EKONOMIA KLASYCZNA

Adam Smith (1723-1790)

Adam Smith

- Jak są skutki wysiłków zmierzających do uzyskania dodatniego bilansu handlowego?
  - Każdy kraj posiada naturalną przewagę w jakiejś dziedzinie „Przy użyciu szklarni, ogrzewanych ścian i podłóg, nawet w Szkocji można wyhodować wspaniałe winogrona”, lecz szkockie wino będzie kilka razy droższe od francuskiego „Czy byłoby rzeczą rozsądną zabronienie przez prawo importu win z zagranicy, by zachęcić do produkcji clareta i burgunda w Szkocji?” Str. 425
  - Polityka merkantylistyczną jest korzystna wyłącznie dla producentów i monopolistów. Merkantylizm niekorzystnie wpływa na konsumenta i jest krótkowzroczny „W systemie merkantylistycznym interes konsumenta jest niemal zawsze poświęcony na rzecz interesu producenta” str 625
  - Bariery handlowe zmniejszają możliwości produkcyjne wszystkich krajów i należy je zlikwidować „Co jest rozsądne w działaniu każdej pojedynczej rodziny, nie może być szaleństwem w zachowaniu wielkiego kraju. (...)”

EKONOMIA KLASYCZNA

Adam Smith (1723-1790)

Adam Smith

- Jak są prawdziwe źródła bogactwa według Adama Smitha?
  - Produkcja i wymiana dóbr, a nie akumulacja złota i srebra kosztem innych krajów „Bogactwo kraju nie tkwi w jego złocie i srebrze, lecz w jego ziemi, w jego domach i w dobrach konsumpcyjnych wszelkiego rodzaju” (str. 418)
  - Lepsze zarządzanie i podział pracy (specjalizacja). Smith pokazuje to na przykładzie fabryki szpilek, gdzie jest do wykonania łącznie 18 czynności (str. 3-5) oraz na przykładzie produkcji wełnianego płaszcza, która dla wytworzenia tego produktu wymaga „współpracy i kooperacji tysięcy” pracowników i maszyn w zasadzie na całym świecie
  - Wzrost gospodarczy poprzez nieskrępowany, wolny handel umożliwia jeszcze wyżej posuniętą specjalizację
  - Podsumowują: wzrost wydajności, oszczędzanie i ciężka praca powodują wzrost produkcji. Bogactwo nie jest zatem ograniczone i każdy kraj może się bogacić bez szkody dla innych

EKONOMIA KLASYCZNA

Adam Smith (1723-1790)

Adam Smith

- Jakie warunki trzeba spełnić, żeby zmaksymalizować produkcję poprzez zwiększenie wymiany i produktywności pracy?
- Zasada naturalnej wolności, ergo swoboda przemieszczania się kapitału, pracy i dóbr „Zakazać wielkiemu narodowi (...) robienia tego co chce, z tym co chce, co sam wytworzył, bądź użytkowania jego majątku w sposób, który uważa on dla siebie za najkorzystniejszy, to pogwałcić najświętsze prawa rodzaju ludzkiego” (str. 549)
- Jak rozumieć należy wolność gospodarczą?
  - Prawo do kupowania dóbr z dowolnego źródła, w tym z zagranicy bez ceł
  - Prawo wyboru zawodu i zatrudniania w dowolnym miejscu (krytykuje rządowe pozwolenia na przemieszczanie się pracowników (str. 118-143)
  - Ustalenie się rynkowej płacy, wbrew sztucznym regulacjom i podnoszeniu wynagrodzeń

EKONOMIA KLASYCZNA

Adam Smith (1723-1790)

Adam Smith

- Co jeszcze obejmuje wolność gospodarczą?
  - Prawo do oszczędzania, inwestowania i akumulacji kapitału bez ograniczeń rządowych
  - Dla Smitha oszczędzanie to jedna z cnot, podkreśla to w rozdziale poświęconym akumulacji kapitału (Księga II, rozdział 3)

EKONOMIA KLASYCZNA

Adam Smith (1723-1790)

Adam Smith

- Podsumowując, model klasyczny opisany przez Smitha oparty jest na trzech filarach:
  - Wolności: prawo do wytwarzania i swobodnej wymiany dóbr, pracy i kapitału
  - Konkurencji: poszczególne podmioty mają prawo do konkutowania w produkcji i wymianie dóbr i usług
  - Sprawiedliwości: działania podmiotów gospodarczych muszą być uczciwe, zgodnie z powszechnie przyjętymi normami społecznymi
- Smith spaja je następująco: „Każdy człowiek, dopóki nie narusza reguł sprawiedliwości, może swobodnie dążyć do realizacji własnych interesów w sposób, o jakim sam decyduje, i do konkutowania swoją przedsiębiorczością i swoim kapitałem z dowolnymi innymi ludźmi lub grupami ludzi” (Str. 65)

EKONOMIA KLASYCZNA

Adam Smith (1723-1790)

Adam Smith

- Niewidzialna ręka rynku:
  - Smith użył tego terminu tylko raz w całym dziele, choć termin ten jest obecnie synonimem wolnego rynku
  - „Osoba (...) która zatrudnia kapitał i pracę, nie czyni tego w intencji wspierania interesu publicznego ani nie wie, w jakim stopniu przyczynia się do jego wspierania (...) lecz kierowana jest niewidzialną ręką do realizacji celu, który nie był częścią jej intencji (...) Starając się zrealizować własny interes, najczęściej przyczynia się do wsparcia interesu społeczeństwa” (str. 432)
- Egoizm, interes własny, a moralność i empatia:
  - Zarówno sprzedający, jak i kupujący odnosi korzyść z każdej transakcji
  - Producent, który odniósł sukces, to ten który spełnia potrzeby i pragnienia konsumentów
  - Producenci odpowiadają na potrzeby konsumentów

EKONOMIA KLASYCZNA

Adam Smith (1723-1790)

Adam Smith

- Jaką rolę powinien pełnić rząd?
- „Sztuką, którą jeden rząd szybciej uczy się od drugiego, jest sztuka wyciągania pieniędzy z kieszeni poddanych” (Str. 813)
- „Najwyższym rodzajem impertynencji i zarozumialstwa ze strony królów i ich ministrów jest głoszenie, że roztaczają pieczę nad środkami należącymi do osób prywatnych i ograniczenie ich wydatków, bądź poprzez ustawy regulujące konsumpcję, bądź poprzez zakaz importu towarów luksusowych z zagranicy. Oni są przecież, zawsze i bez wyjątku, największymi rozrzutnikami w całym społeczeństwie.” (Str. 329)
- „Wielkie narody nigdy jeszcze nie zbiedniały od prywatnej rozrzutności i złego zachowania, choć wielokrotnie uczyniła to rozrzutność publiczna. W większości krajów cały lub niemal cały przychód publiczny służy utrzymaniu osób nieproduktywnych”
- Współczuje podatnikom „stale wystawionym na denerwujące i zdradliwe wizyty poborców podatkowych”

EKONOMIA KLASYCZNA

Adam Smith (1723-1790)

Adam Smith

- W czym Adam Smith się mylił, czego jeszcze nie dostrzegał?
- Całkowicie błędna teoria ceny oparta na pracy
- Nieuzasadniona krytyka właścicieli ziemskich
- Nie docenił roli przedsiębiorcy - nic dziwnego nigdy nim nie był!
- Wręcz „nierynkowe” rozróżnienie na to co produktywne i bezproduktywne
- Niezrozumienie pojęcia użyteczności i użyteczności krańcowej w teorii cen
- Nadmierny optymizm „Powszechne, stałe i nieprzerwane dążenie każdego człowieka do poprawy swojego położenia (...) jest na tyle silne, by zagwarantować naturalny bieg spraw ku lepszemu, mimo ekstrawagancji rządów i poważnych błędów administracji”
- Ostatnie 12 lat życia spędził jako urzędnik państwowy, Komisarz Ceł dla Szkocji, gdzie był odpowiedzialny za egzekwowanie szkockich ustaw antyimportowych i łapanie przemytników

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

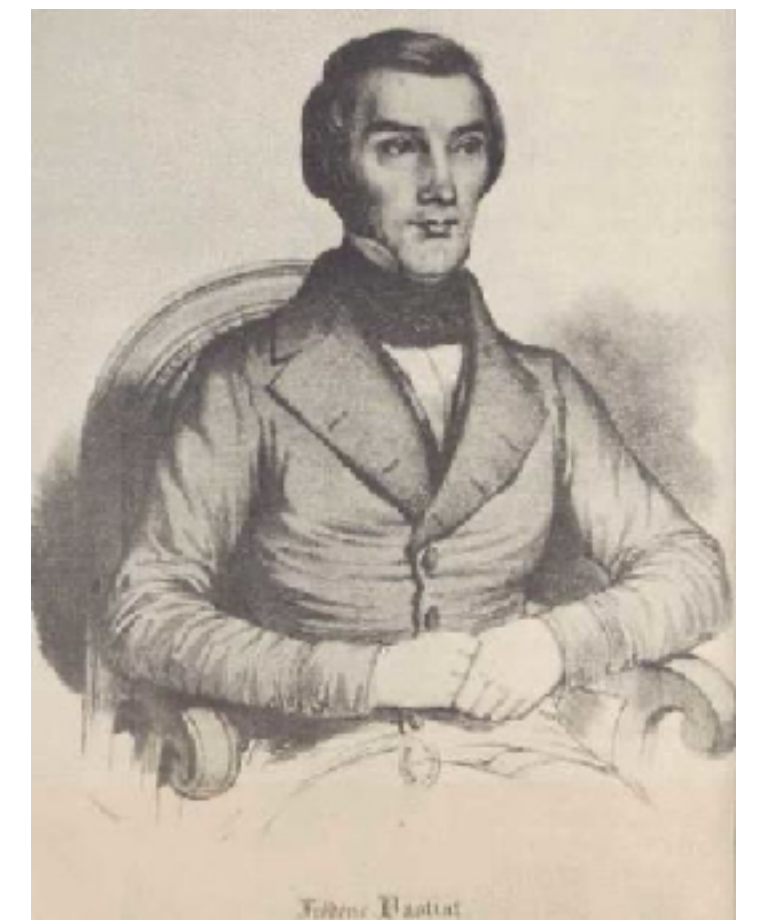
Słynne dzieło dr Adama Smith jest zbiorem najślusznějších zasad ekonomii politycznej, popartych wielce obiecującymi przykładami

Jean Baptíst Say

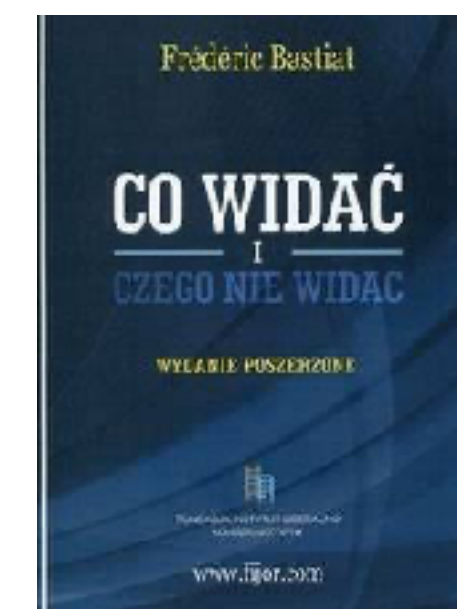
- Środek ciężkości dalszego rozwoju myśli ekonomicznej przenosi się do Francji
- Say zafascynowany Smithem pragnie przekazać jego myśli dalej
- Prawo rynków będzie podstawą dalszego rozwoju makroekonomii
- Francuz Frederic Bastiat przedstawia najpiękniej obronę wolnego rynku, najśłynniejsze publikacje:
  - Petycja producentów świec (satyra na protekcjonizm)
  - Co widać i czego nie widać (esej znany jako zbita szyba)

Jean Baptiste Say

Frederic Bastiat

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Od 1799 członek Trybunatu (ciało parlamentarne powołane przez Napoleona)
- 1803 wydaje Traktat o ekonomii politycznej. Za swoje dzieło usunięty (1806) z Trybunatu, a Traktat trafia na listę książek zakazanych
- 1815, po upadku Napoleona, Say zostaje pierwszym profesorem ekonomii we Francji
- 1830 obejmuje katedrę ekonomii politycznej w College de France (Paryż)
- Prowadzi regularną korespondencję z Thomasem Malthusem oraz Davidem Ricardo (często polemizuje z nimi, choć uważ ich za przyjaciół)

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Jaką wizję ekonomii miał Say?
  - W pełni popiera samoregulujący się system wolnej konkurencji oparty na wolności naturalnej Smitha
  - Bezkompromisowo żąda ograniczenia wpływu rządu na obywateli
- Jakie Jego postulaty powodują dalszy rozwój myśli ekonomicznej?
  - Przekonanie o konieczności testowania teorii na podstawie faktów i obserwacji
  - Konieczność zastąpienia teorii cen opartej na pracy subiektywną teorią użyteczności
  - Przypisanie kluczowej roli przedsiębiorcy
  - Zaprezentowanie prawa rynków (załączek makroekonomii - teorii cyklów koniunkturalnych, teorii wzrostu gospodarczego)

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Jak powinno się tworzyć wiedzę ekonomiczną?
  - Ekonomia powinna bazować „na rygorystycznym wyprowadzeniu kilku niezaprzeczalnych faktów ogólnych (...), kilku fundamentalnych zasadach oraz wielkiej ilości okoliczności, czy też konkluzji wyprowadzonych z tych zasad”
  - Każdy model musi być sprawdzony przez obserwację, bo brak realizmu grozi błędami. „Nic nie jest bardziej bezowocne niż konflikt teorii z praktyką!”. W liście do Malthusa stwierdza „Lepiej trzymać się faktów i ich konsekwencji, niż trzymać się sylogizmów”
  - Krytykuje Ricardo (choć nie wymienia Go z nazwiska) za tworzenie abstrakcyjnych modeli bazujących na „nieuzasadnionych założeniach” i tworzenie „systemu bez zebrania informacji o nim” (będziemy omawiać później tzw. Grzech Ricardo)
  - Wyraża dezaprobatę dla ekonomii matematycznej i statystycznej - „w ekonomii politycznej, ilekroć poddamy jakieś zjawiska kalkulacji matematycznej, zawsze popadamy w błąd”
  - Jest przeciwnikiem opierania teorii na historycznych danych statystycznych „Wiedza o faktach, bez wiedzy o ich wzajemnych relacjach, bez możliwości pokazania, dlaczego jedne są przyczynami, a drugie skutkami, w niczym nie jest lepsza od informacji otrzymanej od pierwszego lepszego urzędnika”

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Jak powinna wyglądać teoria cen? (Ekonomia jest nauką jakościową, a nie ilościową!)
  - Pokazuje obiektywną naturę podaży i popytu
  - Brak możliwości precyzyjnego przewidywania cen w przyszłości
  - Polemizuje z Ricardo (bazującym na podejście Smitha) w kwestii teorii opartej na pracy - w swojej kopii „O zasadach” Ricardo pisze komentarz „niezmienna miara wartości to czysta chimera”
  - Say jest zwolennikiem teorii cen opartej na subiektywnej teorii użyteczności. Użyteczność czyli sposób w jaki konsumenci oszacowują dobra i usługi determinuje produkcję. Producent tworząc produkt, zapewnia użyteczność, a jednocześnie stara się sprzedać swe produkty po cenie pokrywającej koszty
  - Był bardzo blisko odkrycia, że to użyteczność, a nie koszt determinuje ostateczną cenę produktu

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Co odkrywczego pokazuje w aspekcie pieniądza?
  - Pokazuje, że pieniądz nie wyłonił się na podstawie rządowego nakazu, a wyłącznie ze względu na możliwość realizacji interesów własnych konsumentów, a jego forma powinna zależeć od woli konsumentów „To zwyczaj, nie zaś władza rządu, sprawia, że pewien towar, a nie inny, stał się monetom (Traktat str. 220)
  - Do cech pieniądza zalicza: trwałość przenośność, podzielność, jednolitość i wysoką siłę nabywczą. Wyciąga zatem wniosek, że złoto i srebro są do tego celu idealne
  - Dopuszcza monopol państwa w kwestii bicia monet, bo: „można bowiem przypuszczać, że fałszerstwa prywatnych emitentów byłyby trudniejsze do wykrycia”
  - Pieniędzem, tak jak innym towarem, rządzą siły popytu i podaży. Siła nabywczą pieniądza „wzrasta i spada proporcjonalnie do stosunku popytu i podaży”. (Problem bimetalizmu, który zawsze prowadził do katastrofy)

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Jak Say postrzega bankowość?
  - Rozróżnia banki depozytowe oraz transakcyjne
  - Bank depozytowy zajmuje się magazynowaniem pieniędzy, przechowując 100% rezerwy środków wpłaconych przez depozytariuszy, dokonują transakcji w imieniu swoich depozytariuszy, pobierają opłaty za swoje działania (str. 268-269)
  - Banki transakcyjne, są w gospodarce rzeczywistym pośrednikiem finansowym. Do ich zadań należy przechowywanie rezerwy częściowej, emisja banknotów i weksli, dzięki czemu generują dochód odsetkowy dyskontując weksle
  - Emitowane banknoty muszą mieć pokrycie w bilonie lub krótkoterminowych papierach wartościowych, w konsekwencji czego „ich okaziele ryzykują niewiele bądź zgoła nic, o ile tylko bank jest właściwie zarządzany i niezależny od rządu” (str. 278)
  - Przynoszą pożytek społeczeństwu, ponieważ „zapewniają one korzyści ekonomicznego gospodarowania kapitałem, ograniczając przechowywaną w rezerwie sumę”. Jeśli emitowane banknoty wypierają znajdujący się w obiegu bilon, to „jego funkcję równie dobrze pełnić będzie pieniądz papierowy” (str.274)

Say wprowadza
przedsiębiorczość jako
czynnik produkcji do
ekonomii

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Jak rolę spełnia przedsiębiorca w społeczeństwie?
  - Entrepreneur - dosłownie ktoś, kto czegoś się podjął. Pierwotne tłumaczenie Awanturник!!!!
  - Say jako producent bawełny, przedsiębiorca, uczynił z tego podmiotu kluczowy element swojego modelu ekonomicznego
  - Przedsiębiorca jest niezależny od właścicieli ziemskich, robotników, posiadaczy kapitału „Przedsiębiorca nie musi być bogaty, może pracować, używając środków pożyczonych”, natomiast by odnieść sukces musi posiadać cech takie jak „sprawność osądu, wytrwałość i znajomość świata”.
  - Przedsiębiorca staje przed wyzwaniem które polega na „ocenie, z rozsądną dokładnością, znaczenia danego produktu, prawdopodobnej wielkości popytu i niezbędnych środków produkcji - w pewnym momencie musi zatrudnić znaczną liczbę robotników, w innym kupić lub zamówić surowce, zgromadzić pracowników, najeść konsumentów, a jednocześnie stale zwracać wielką uwagę na porządek i oszczędności: inaczej mówią musi posiadać sztukę nadzoru i administracji”
  - Przedsiębiorca musi być gotów podjęcia ryzyka niepowodzenia

Steve Jobs

Elon Musk

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Co mówi Say o rządzie i podatkach?
  - Zadaje retoryczne pytanie: Gdzie jest korzyść obiecana jednostkom z istnienia instytucji społecznych? Okradają go z radości bądź konieczności prawdziwego posiadania, nie obiecując w zamian nic prócz partycypacji w odległym i wspólnym dobru, które zostałoby odrzucone z pogardą przez każdego rozsądnego człowieka (Str 454)
  - Nie wierzy, że możliwość wpływania na system polityczny ze swej natury znosi przymusowy charakter. Ludzie żyjący w takich systemach zgadzają się z tym tylko dlatego, że nie mają żadnej, widocznej alternatywy dla płacenia podatków podatków
  - urzędnicy państwowi będą uciekali się do niesprawiedliwości, aby wygenerować dochód podatkowy: „ściąganie podatków wiąże się zawsze z niegodziwością”. Urzędnicy głosić będą, że „obywatele praktycznie nie są obciążeni, a ich sytuacja materialna pozwala na jeszcze wyższe podatki” (str. 448).
  - Pracownicy rządowi pobierający podatki „tworzą niejasne przepisy prawa fiskalnego dla własnej korzyści, czasami tworząc ową niejasność w celu odniesienia z niej korzyści” (str. 450-451). Będą działać w sprzeczności z interesem publicznym: „Urzędnik pozbawiony jest szansy awansowania, o ile nie okaże gotowości do przedłożenia interesów ministerstwa skarbu nad interesem publicznym”

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Jak powinno się konstruować system podatkowy?
  - UMIARKOWANY! Wywód o opodatkowaniu zaczyna od określenia „najlepszych podatków, a raczej — tych nie będących najgorszymi” (str. 449)
  - na skutek zbyt wysokich obciążeń podatkowych podatnik jest „pozbawiony korzyści z posiadania, producent swoich zysków, a publiczny poborca wpływów” (Str. 449). Jego stawki powinny znajdować się na początku krzywej Laffera. W sytuacji, w której kilka różnych stawek podatkowych wygenerowałoby oczekiwany dochód, zawsze należy wybrać tę najniższą
  - nie był za maksymalizacją dochodów z podatków, tezę tę podpira dowodami
    - 50-procentowa obniżka opłaty celnej na sprzedaż świeżych ryb morskich w Paryżu nie spowodowała zauważalnej zmiany w przychodzie z tytułu opodatkowania
    - Obniżce podatków w Meksyku z 1778 roku przychody podatkowe wzrosły o miliony dolarów
    - Zwiększenie opodatkowania na francuskie wino w Anglii doprowadziło do zakończenia jego importu, pozbawiając tym samym Brytyjczyków prawa do cieszenia się tym „tanim oraz zdrowym dobrem konsumpcyjnym” (Str. 450-451).

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Jak powinno się konstruować system podatkowy? (c.d.)
  - Ograniczenie działań fiskalnych, Obciążanie podatników kosztami wyższymi, niż to absolutnie konieczne, jest dowodem na „niewłaściwe postępowanie rządu” (str.471)
  - obciążenia podatkowe tworzą „przykre okoliczności”, które „dręczą podatnika, nie przynosząc zysku publicznym władzom skarbowym” (Str.452)
  - jednolitość czy też „bezstronność” opodatkowania. Sprawiedliwy podatek jest rozłożony jednolicie na jednostki oraz przedsiębiorstwa. Według Saya podatki nakładane w sposób stronniczy, faworyzujące jedną z grup, są nie tylko niesprawiedliwe, ale będą zaszkodzić dochodom z podatków, ponieważ świadomość ich niesprawiedliwości będzie prowadzić do uchylania się od ich płacenia
  - Bezstronny, czyli również progresywny? Tak, ale w innym znaczeniu, argumentuje:
    - podatki zubożają biednych znacznie bardziej niż bogatszych i z tego powodu ubodzy powinni być zwolnieni z płacenia podatków lub ich wysokość powinna być symboliczna. Stawki podatkowe powinny być niskie, a dla biedniejszych powinny być dodatkowo zaniżone! (Str454-455).
    - „opodatkowanie nie może być sprawiedliwe, o ile nie jest progresywne” (Str. 455).

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Jak powinno się konstruować system podatkowy? (c.d.)
  - Podatki powinny być „najmniej szkodliwe dla reprodukcji kapitału” (Str.455)
  - Zgadza się, że „nacisk wywierany przez opodatkowanie może powodować podwojenie wysiłków klasy produkcyjnej, a co za tym idzie, zwiększyć produkcję narodową” (Str. 447). Jednak efekt ten nie jest tak trwały jak wpływ podatku na proces niszczenia kapitału
  - Każdy podatek, niezależnie czy narzucony bezpośrednio na kapitał, czy mający wpływ pośredni na tworzenie się kapitału stałego, „zapobiega gromadzeniu się kapitału produkcyjnego” (Str. 455)
  - Píše, że „absurdem jest udawanie, że opodatkowanie zwiększa dobrobyt narodu” i „udowodnienie jego nieprawdziwości byłoby lekceważące dla moich czytelników, gdyby nie fakt, iż większość rządów się go trzyma, a naukowcy o dobrych intencjach wspierają je i starają się udowodnić jego prawdziwość oraz wdrażać je w życie” (Str. 447)

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Jak powinno się konstruować system podatkowy? (c.d.)
  - Say ostrzega „Czy nadużycia oraz zawiłość systemu prawnego powinny prowadzić do rozpowszechnienia, rozszerzenia, wzrostu i umocnienia się opresyjnego i niesprawiedliwego systemu podatkowego? Powinniśmy obawiać się powrotu do barbarzyństwa krajów, które teraz cieszą się największą siłą produkcyjną. Styl życia klasy robotniczej, stanowiącej większość społeczeństwa, w takich krajach może być obrazem bezustannej, zmudnej i ciężkiej pracy, prowadzącym do tęsknych rozmyślań o wolności charakterystycznej dla życia dzikusów, w żaden sposób nie zapewniający komfortu życia, a zaledwie uwolnienie się spod jarzma marnotrawstwa wydatków publicznych (2001: 473).

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Jak należy rozumieć prawo rynków?
  - Encyklopedia PWN: **prawo rynków Saya**, *ekon. prawo mówiące, że popyt jest bierny i zawsze dostosuje się do wielkości podaży*; wyraża przekonanie, iż ogólne przesycenie towarami (nadprodukcja) jest niemożliwe, bowiem podaż tworzy popyt. Podstawą prawa Saya było przeświadczenie, iż produkty wymieniają się na produkty, zatem zwiększenie ilości wytwarzanych dóbr oznacza zwiększenie popytu na inne dobra. W zmodyfikowanej postaci (tezę o wymianie produktów na produkty zastąpiono tezą o zadowalającej regulacji rynków: dóbr i usług, pracy i kapitałowego) prawo Saya zostało przyjęte przez ekonomię klasyczną. Przeciwną tezę, współcześnie szeroko akceptowaną, głoszącą iż popyt określa rozmiary podaży,
  - Intuicyjnie nie może być prawdziwe stwierdzenie „Każda podaż stwarza swój własny popyt” jeśli w domyśle chodzi o to samo dobro! Jest to wypaczenie wprowadzone przez Keynesa!
  - Prawo Say powinno brzmieć „**Podaż dobra A stwarza popyt na dobra X, Y, Z**” lub alternatywnie „**Zagregowana podaż stwarza zagregowany popyt**”
  - Say ilustruje prawo rynku następującym przykładem: „**Im większy zbiór, tym większe zakupy rolników. Złe zbiory, przeciwnie, uderzają w sprzedaż wszelkiego rodzaju towarów**”

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Jak należy rozumieć prawo rynków według Saya?
  - „Trzeba zaznaczyć, że **wykończony produkt z tą samą chwilą umożliwia zbyć innemu produktowi w całej wysokości swej wartości**. Istotnie, kiedy ostatni producent wykończył swój produkt, największym jego pragnieniem jest sprzedać go, żeby wartość tego produktu nie tkwiła bezczynnie w jego rękach. Lecz nie mniej śpieszno mu pozbyć się tych pieniędzy, które otrzymał ze sprzedaży, aby wartość pieniędzy nie spoczywała równie bezczynnie. Otóż nie może on pozbyć się pieniędzy inaczej niż kupując jakiś potrzebny mu produkt. Widzimy więc, że **sam fakt stworzenia jakiegoś produktu otwiera w tejże chwili zbyć innemu produktowi**.”
  - „Powstaje pytanie, **dlaczego w pewnych okresach olbrzymia ilość towarów zalega na półkach, nie mogąc znaleźć nabywców?** Dlaczego te towary nie mogą wymieniać się na inne?
Odpowiem, że nie znajdujące nabywców lub sprzedawane ze stratą towary przekraczają potrzeby społeczne; czy to dlatego, że wyprodukowano je w nadmiernej ilości, czy też dlatego, że inne dziedziny produkcji ucierpiały. **Jednych produktów jest za dużo, bo innych brakuje**.”

EKONOMIA KLASYCZNA

Jean Baptiste Say (1767-1832)

Jean Baptiste Say

- Podsumowanie:
  - Jest wielkim propagatorem dzieła Adama Smitha
  - Odrzuca Smitha teorię wartości opartej na pracy
  - Odrzuca teorię wyzysku robotników w systemie wolnej konkurencji
  - Wprowadza Przedsiębiorcę, który jest kreatywny i wdraża pomysły!!!
    - Entrepreneur
  - Autor tzw. prawa rynków, zwanego później prawem rynków Saya